

УДК 372.881.1

Л.Ф. МУЦ,
кандидат соціологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Запорізької державної інженерної академії

ТЕХНОЛОГІЇ «E-LEARNING» В СИСТЕМІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

У статті обґрунтовано доцільність використання системи «e-learning» в процесі мовної підготовки іноземних громадян. Визначено основні заходи з організації електронного навчання іноземців у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: електронне навчання (e-learning), дистанційне навчання (distance learning), мовна підготовка, вищі навчальні заклади.

Інформатизація суспільства, входження до світового освітнього простору, складні соціально-економічні умови – усе це спонукає сьогодні українські виші до переорієнтації освітніх ресурсів і до впровадження нових форм навчання, зокрема до застосування технологій електронного навчання (e-learning). Активне використання інформаційних та комунікаційних технологій на сьогодні є одним із стратегічних напрямів реформування освітньої системи України на шляху до набуття нею конкурентоспроможності. Впровадження таких технологій може становити вагомий аргумент для іноземних громадян, які обирають вищі навчальні заклади України для здобуття освіти.

До вивчення проблематики використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі вже долучилися такі науковці, як Б. Гершунський, Р. Гуревич, М. Жалдак, І. Малицька, В. Монахов, В. Цонєва та ін. Питання дистанційного та електронного навчання розглядали А. Аханян, А. Андреев, М. Бухаркіна, В. Лазарєв, М. Карасьова, Р. Макаров, Н. Ничкало, Т. Семеновських, О. Трякіна, Л. Філіпова. Проблеми використання комп'ютерних технологій в процесі навчання іноземної мови, в тому числі російської мови як іноземної, стало об'єктом дослідницької уваги М. Бухаркіної, Є. Полат, А. Ременцова, П. Сисоєва та інших науковців.

Аналіз цих досліджень показав, що до сьогодні надзвичайно мало уваги приділялося використанню новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні іноземних студентів, зокрема в процесі їх мовної підготовки. Тому метою дослідження стало обґрунтування використання системи e-learning в процесі мовної підготовки іноземних громадян, визначення основних заходів з організації електронного навчання іноземців у вищих навчальних закладах України.

У дослідженні застосовано такі методи: аналітико-описовий при аналізі лінгвістичних та методичних даних з подальшим узагальненням; аналіз та узагальнення досвіду викладання російської та української мов як іноземних у форматі e-learning.

«Електронне навчання», або «e-learning», поки не набуло такого поширення в системі національної освіти, як у США та європейських країнах. Ознакою цього є і певна термінологічна неузгодженість, що проявляється в ототожненні понять «електронне навчання» («e-learning») та «дистанційне навчання» («distance learning»).

Під електронним навчанням в широкому смислі цього поняття прийнято сьогодні розуміти використання інтернет-технологій в навчальному процесі, основоположними принципами

якого є здійснення роботи в Мережі та доставка навчального контенту користувачу через посередництво комп'ютера з використанням стандартних інтернет-технологій [3, с. 214].

У вузькому сенсі під електронним навчанням розуміють форму організованого навчання у закладах освіти, яке не передбачає особистого контакту, а базується виключно на контактах за допомогою інформаційно-комунікативних і телекомунікаційних технологій [3, с. 214].

Дистанційне навчання – це форма організації навчального процесу, що за рахунок використання інформаційно-комунікаційних технологій може бути реалізована як в умовах географічної віддаленості студента і викладача, так і безпосередньо в університеті для формування самостійної діяльності студента щодо засвоєння програми навчання за фахом [4].

Дистанційне навчання передбачає таку організацію освітнього процесу, яка ґрунтується на принципі самостійного навчання студента; сукупність інформаційного забезпечення та всіх засобів, які технічно забезпечують доступ до інформації, інтерактивну взаємодію між суб'єктами навчального процесу, можливість самостійно і незалежно від факторів часу та простору здійснювати навчання, а також створюють умови для перевірки й оцінювання знань; новий ступінь заочного навчання, визначальною ознакою якого є використання комп'ютера, програмного забезпечення та мережевих можливостей [2, с. 39].

Отже, дистанційне навчання, яке відбувається з використанням комп'ютера або Інтернету, також можна вважати електронним. З цим погоджується і А. Андреев, який визначає дистанційне навчання як синтетичну, інтегральну, гуманістичну форму навчання, що базується на використанні широкого спектра традиційних і нових інформаційних технологій та їх технічних засобів, основними відмітними ознаками якого є використання інформаційно-комунікативних технологій, активність того, хто навчається, його самостійність щодо організації навчального процесу, визначення часу, темпу та інтенсивності навчальної діяльності, а також безперешкодний доступ до інформації та інтерактивний характер спілкування з викладачем у синхронному й асинхронному режимах [1, с. 26].

А. Ременцов та А. Агеєва також зауважують, що системи комп'ютерного навчання є підсистемою системи дистанційного навчання, вирішуючи коло завдань, що й дистанційні системи [5, с. 109].

Натомість, за твердженням Т. Семеновських, термін «e-learning» поступово витісняє термін «distance learning» («дистанційне навчання»), що зумовлено застосуванням в сучасних системах дистанційного навчання інформаційно-комунікаційних технологій. Крім того, термін «e-learning» більш цілісно, на думку дослідниці, відображає інтеграцію дистанційної і традиційної організації навчального процесу [6].

Також Т. Семеновських дає визначення технологій e-learning як «інформаційних, інтерактивних, особистісно-орієнтованих, адаптивних технологій, які передбачають систему взаємодії – «педагог – освітнє програмне середовище – студент», що може застосовуватися як при індивідуальній, так і при колективній формі навчання» [6]. У визначенні підкреслено переваги e-learning, що забезпечують продуктивність і перспективність цих освітніх технологій для мовної підготовки іноземних студентів, що ми і прагнемо довести у нашому дослідженні.

Застосування елементів навчання e-learning фактично є атрибутивною ознакою сучасної іншомовної освіти, адже навчальні матеріали для неї зазвичай містять мультимедійні додатки, які роблять навчальний процес більш ефективним, забезпечуючи комплексне формування та розвиток навичок усіх видів мовленнєвої діяльності.

Для освітніх установ, у яких навчаються іноземні студенти, пошук нових і більш досконалих методів передавання знань є одним із провідних завдань системи e-learning. Це передусім стосується мовної підготовки, що є фундаментом професійної освіти для іноземних громадян, які обрали країною початку Україну.

До переваг навчання іноземних громадян із застосуванням технологій системи e-learning слід віднести таке:

- свобода доступу – студент має можливість доступу через мережу Інтернет до електронних курсів, підручників, завдань із будь-якого місця, де є вихід до Глобальної інформаційної мережі;

- можливість навчання студента-іноземця за індивідуальним планом відповідно до власних можливостей і потреб;

– можливість консультації із викладачем у процесі виконання завдання, особливо якщо на початковому етапі виникають труднощі перекладу;

– об'єктивна методика оцінки знань, набутих у процесі навчання (технології системи e-learning дозволяють виставляти чіткі критерії, за якими оцінюються знання, отримані в процесі навчання);

– гнучкість навчання (тривалість і послідовність вивчення теми, розділу тощо студент-іноземець обирає самостійно, адаптуючи таким чином процес навчання під свої можливості);

– можливості професійно-інтелектуального розвитку як для студентів-іноземців, так і для викладачів, що залучені до роботи із ними, адже студенти і викладачі розвивають навички та знання відповідно до новітніх сучасних технологій);

– своєчасність оновлення навчальних матеріалів, що подані в електронних курсах;

– компетентність освіти, оскільки частіше за все електронні курси створюються цілою командою фахівців;

– цільова економія витрат на навчально-методичне забезпечення, що є актуальною рисою системи e-learning в умовах сьогодення.

С. Байер зазначає, що використання інформаційно-комунікативних технологій навчання є доцільним та ефективним лише тоді, коли враховуються три виміри електронного навчання: технологічний, педагогічний та економічний, які мають узгоджуватися між собою [8]. І в межах кожного з цих вимірів керівництво вищого навчального закладу має реалізувати заходи для успішного впровадження технологій e-learning в освітню діяльність закладу.

Педагогічні заходи з впровадження e-learning:

– постійне оновлення та вдосконалення електронних навчально-методичних матеріалів;

– розробка електронних підручників та електронних навчально-методичних комплексів, які б забезпечували опанування не лише розмовної мови, а й профільної, фахової. Зокрема політехнічні вищі мають створювати навчальні посібники, які б відображали профіль цих навчальних закладів та специфіку спеціальностей, на які здійснюється прийом іноземних громадян;

– розробка підручників комунікативного типу, які б максимально сприяли опануванню розмовної мови;

– створення ефективної системи оцінювання знань та навичок;

– створення методичного апарату до аудіовізуальних матеріалів;

– розробка, особливо для студентів підготовчого відділення, завдань з опанування письмових навичок та методів їх перевірки, що складно зробити, якщо викладач і студент розділені відстанню. Проте одразу зауважимо, що система e-learning забезпечує можливість ефективного опанування фонетики, коли студент-іноземець може прослухати та повторити звук (звукосполучення, слово, словосполучення, фразу), виконати вправи на розрізнення інтонаційних конструкцій, ритмічних схем слова тощо. При цьому він сам може записати своє мовлення, а викладач – прослухати аудіозапис у зручний для себе час, перевіряючи таким чином вимову студента, рівень опанування ним звукової системи нової для нього мови [5, с. 108];

– уточнення лексичного та граматичного мінімуму, яким має оволодіти іноземний студент у ході навчання, як за окремими модулями, так і за підсумками вивчення дисципліни загалом;

– формування мотивації до опанування мови країни навчання, врахування етнопсихологічних особливостей іноземних студентів;

– регламентація взаємодії між викладачами та студентами, зокрема дотримання правил етикету комунікацій, технологічна дисциплінованість, створення сценарію занять або інших публічних навчальних процесів [7];

Технологічні заходи з впровадження e-learning:

– забезпечення балансу між синхронними (у режимі «on-line») та асинхронними (у режимі «off-line») системами навчання. До синхронних навчальних систем, які забезпечують можливість безпосередньої взаємодії викладача і студента, можна віднести відеоконференції, чати, ICQ, SCYPE, віртуальні класи). Асинхронні системи передбачають, що викладач і студент діють незалежно один від одного (електронні підручники, автоматизовані навчальні системи та курси, електронна пошта, блоги, інтерактивні енциклопедії тощо);

– підвищення кваліфікації викладачів щодо володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, підготовка тьютерів;
– постійний моніторинг та контроль процесу електронного навчання;
– захист інтелектуальної власності – власних технологічних розробок та зпобігання їх використанню конкурентами.

Економічні та організаційні заходи з впровадження e-learning:

– створення координаційних центрів електронного навчання (крім вже існуючих Української системи дистанційного навчання та Українського центру дистанційної освіти), співробітництво з міжнародними організаціями, що займаються фінансовою та інформаційною підтримкою електронного навчання;

– формування електронних ресурсів бібліотеки ВНЗ та забезпечення безперешкодного доступу до них іноземних студентів;

– організація спеціального психолого-педагогічного, соціально-комунікаційного підрозділу ВНЗ, що здійснює: а) планування поступового, покрокового впровадження технологій електронного навчання в навчальний процес; б) постійний моніторинг реалізації нових форм і засобів навчального процесу [7];

– створення робочих груп кваліфікованих спеціалістів для розробки інформаційних навчальних систем та оплата їхньої праці.

Використання технологій e-learning сприятиме усуненню психологічних труднощів у процесі адаптації іноземних студентів до іншомовного та інокультурного середовища, запобігання культурного шоку, який переживають іноземні студенти, коли приїждять на навчання до іншої країни. Крім того, впровадження e-learning при підготовці іноземних абітурієнтів до вступу до українського ВНЗ в режимі підготовчих курсів прискорить їхню адаптацію до середовища майбутнього навчання.

Сьогодні вже стало очевидним, що система e-learning не є тимчасовим захопленням, і вирішення її проблем потребує комплексного підходу, а саме створення міжвузівських центрів підготовки викладачів, комплексної інформатизації ВНЗ, формування пунктів з якості оцінки електронних курсів,

Висновки. Технології e-learning мають великий дидактичний потенціал в системі мовної підготовки іноземних студентів на всіх етапах навчання. Вони сприяють кращій адаптації іноземних студентів до іншомовного та інокультурного середовища, а також кращому опануванню обраного фаху. Їх впровадження в освітню діяльність українських вищих навчальних закладів підвищує конкурентоспроможність цих ВНЗ на ринку освітніх послуг, проте потребує здійснення системи заходів з їх реалізації.

Подальшого вивчення потребують питання доцільності використання окремих форм електронного навчання на різних етапах мовної підготовки іноземних студентів.

Список використаних джерел

1. Андреев А.А. Введение в дистанционное обучение / А.А. Андреев // Компьютеры в учебном процессе. – М.: Интерсоциоинформ, 1998. – № 2. – С. 25–68.
2. Аханян А.А. Теория и практика становления дистанционного педагогического образования: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 / А.А. Аханян. – М., 2001. – 439 с.
3. Гаманюк В. E-Learning, M-Learning, Blended Learning і дистанційне навчання у системі іншомовної освіти Німеччини / В. Гаманюк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – Львів, 2012. – № 2. – С. 211–220.
4. Кулага І.В. Організація та розвиток дистанційного навчання в українських ВНЗ [Електронний ресурс] / І.В. Кулага. – Режим доступу: <http://conference.spkneu.org/2015/03/organizatsiya-ta-rozvitok-dstantsijnogo-navchannya-v-ukrayins-kih-vnz/>
5. Ременцов А.Н. Организация самостоятельной работы иностранных учащихся с использованием дистанционной формы обучения русскому языку / А.Н. Ременцов, А.Ю. Агева // Вестник ФГОУ ВПО МГАУ. – № 6/2. – 2008. – С. 106–109.
6. Семеновских Т.В. Концептуальные аспекты применения технологий E-Learning обучения в вузовской среде [Электронный ресурс] / Т.В. Семеновских. – Режим доступа: <http://www.sworld.com.ua/simpoz5/21.pdf>

7. Трякіна О.О. Електронне навчання (E-Learning): нові тенденції розвитку в процесі самоосвіти [Електронний ресурс] / О.О. Трякіна. – Режим доступу: <http://boOk.net/index.php?bid=8085&chapter=1&p=achapter>

8) Baier S. Probleme beim Einsatz digitaler Medien im Fremdsprachenunterricht / S. Baier Вестник Ивановского государственного университета: Серия «Гуманитарные науки». Вып. 3 «Филология. История. Философия». – 2008. – № 3. – С. 3–8.

References

1. Andreev, A.A. *Vvedenie v distancionnoe obuchenie* [Introduction to distance learning]. *Komp'yutery v uchebnoy processe* [Computers in educational process]. Moscow. Intersocioinform Publ. 1998, no. 2. pp. 25-68. (In Russian).

2. Ahanjan, A.A., (2001). *Teoriya i praktika stanovleniya distancionnogo pedagogicheskogo obrazovaniya: Dis. d-ra ped. nauk: 13.00.08* [Theory and practice of formation of distance teacher education:: Dis. Dr. ped. Sciences: 13.00.08]. Moscow. 439 p. (In Russian).

3. Hamaniuk, V. *E-Learning, M-Learning, Blended Learning i dystantsijne navchannia u systemi inshomovnoi osvity Nimechchyny* [E-Learning, M-Learning, Blended Learning and distance learning in foreign language education system in Germany]. *Pedahohika i psykholohiia profesiynoi osvity* [Pedagogy and Psychology of Professional Education]. L'viv, 2012, no. 2, pp. 211-220. (In Ukrainian).

4. Kulaha, I.V. *Orhanizatsiia ta rozvytok dystantsijnoho navchannia v ukrains'kykh VNZ* [Organization and development of distance education in Ukrainian Universities]. Available at: <http://conference.spkneu.org/2015/03/organizatsiya-ta-rozvitok-distantsijnogo-navchannya-v-ukrayins-kih-vnz/> (In Ukrainian).

5. Remencov, A.N., Ageeva, A.Ju. *Organizacija samostojatel'noj raboty inostrannykh uchashchihhsja s ispol'zovaniem distancionnoj formy obuchenija russkomu jaziku* [Organization of independent work of foreign students using distance learning Russian]. *Vestnik FGOU VPO MGAU* [Herald FSEIHPE MSAU]. 2008. no. 6/2, pp. 106-109 (In Russian).

6. Semenovskih, T.V. *Konceptual'nye aspekty primenenija tehnologij E-Learning obuchenija v vuzovskoj srede* [Conceptual aspects of E-Learning technology application in college. Available at: <http://shhshhshh.sshworld.com.ua/simpoz5/21.pdf> (In Russian).

7. Triakina, O.O. *Elektronne navchannia (E-Learning): novi tendentsii rozvytku v protsesi samoosvity* [Electronic learning (E-Learning): New trends in the process of self-education [electronic resource]. Available at: <http://boOk.net/index.php?bid=8085&chapter=1&p=achapter8>

8. Baier, S. Probleme beim Einsatz digitaler Medien im Fremdsprachenunterricht. Herald of Ivanovo State University: Series "Humanities". Vol. 3 "Philology. Story. Philosophy". 2008, no. 3, pp. 3-8.

В статье обоснована целесообразность использования системы «e-learning» в процессе языковой подготовки иностранных граждан. Определены основные мероприятия по организации электронного обучения иностранцев в высших учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: электронное обучение (e-learning), дистанционное обучение (distance learning), языковая подготовка, высшие учебные заведения.

The article substantiates the expedience of using the e-learning system in the process of foreign citizens' language training. The basic ways of e-learning implementation in the educational process for foreigners at Ukrainian higher educational environment are outlined.

E-learning technologies have a great didactic potential as a system of language training on different educational levels for foreign students. These technologies encourage foreign students to better adapt to the foreign language and promote enculturation into unfamiliar cultural environment, as well as facilitate the process of professional training. The implementation of these technologies in training and educational activities of Ukrainian higher educational institutions increases the educational marketability of universities; however, the process of implementation requires the system of specific measures to be successful.

Key words: e-learning; distance learning; language training; higher education institutions.

Одержано 9.10.2015.